

Sþ.

103. Tillaga til þingsályktunar

[90. mál]

um staðsetningu nýrrar stjórnarráðsbyggingar.

Flm.: Ellert B. Schram, Eðvarð Sigurðsson, Gils Guðmundsson,
Sverrir Hermannsson.

Alþingi skorar á ríkisstjórnina að endurskoða þá ákvörðun, að reist skuli ný stjórnarráðsbygging á lóð ríkissjóðs við Bankastræti, Skólastræti og Amtmannsstíg í Reykjavík.

Greinargerð.

Það mun hafa verið í tilefni 50 ára afmælis íslensks stjórnarráðs, árið 1954, sem tekin var ákvörðun um byggingu nýs stjórnarráðshúss á lóð ríkissjóðs milli Bankastrætis og Amtmannsstígs. Til framkvæmda hefur ekki komið, en gerðar hafa verið teikningar af fyrirhugaðri byggingu á umræddum stað og þær kynntar.

Á síðustu árum hefur mjög vaxið andstaða gegn því, að stjórnarráðshús verði reist á þessum stað. Kemur þar hvort tveggja til: í fyrsta lagi, að til þess þyrfti að rífa eða fjarlægja hús þau, sem nú eru á umræddri lóð og nefnd eru Bernhöftstorfá; í öðru lagi, að skipulag og aðstæður leyfa ekki svo stóra byggingu sem gert er ráð fyrir að nýtt stjórnarráðshús þurfi að vera.

Fyrir báðum þessum meginathugasemdum hafa verið færð rök, sem taka verður fullt tillit til. Mun nú gerð nánari grein fyrir þeim.

Jafnframt auknum skilningi á umhverfisvandamálum mannkynsins og umræðum um mengun, náttúruvernd og vistfræði hefur þeirri stefnu vaxið fiskur um hrygg, sem leggur áherzlu á varðveizlu sögulegra bygginga og sérstæðra borgarhverfa.

Íslendingar hafa löngum borið virðingu fyrir minjagripum og heimildum frá frumbýlisárum þjóðarinnar, en minna hirt um varðveizlu muna og verndum umhverfis, sem skoðast geta heimildir um sögu og menningu síðari tína. Smám saman hefur vaknað skilningur á því, að þróunarsaga lífnaðarháttá, menningarstrauma og umhverfismála er ekki síður merkileg, þótt slíkar heimildir séu ekki frá landnáms-tíð. Enn má víða finna slíkar heimildir og söguminjar, enda þótt tillitssemi og varðveizlusjónarmið hafi á stundum mátt sín lítils í samkeppninni við kappsfulla uppbyggingu nútímaþjóðfélagsins.

Húsin og umhverfið austast í kvos gamla miðbæjarins í Reykjavík bera sína sögu, og þar er að finna afar merkilega heimild um byggingarstíl á síðustu öld.

Húsfriðunarnefnd, sem starfar skv. þjóðminjalögum, nr. 52/1969, bendir á, að hér sé um menningarverðmæti að ræða, sem „undir engum kringumstæðum megi skemma, því þarna sé einstakt tækifæri til að varðveita svolítinn hluta af yfirbragði Reykjavíkur um miðja 19. öld“.

Þjóðminjavörður hefur m. a. gefið svofellda umsögn: „Húsaröð þessi, frá Stjórnarráðshúsinu gamla og að Menntaskólanum og Íþöku, er algerlega einstæð héraendis. Þetta er elzta húsaröðin í Reykjavík og eina húsasamstæðan frá um miðja síðustu öld, sem enn er varðveitt. Hús þessi hafa alla tíð sett mjög mikinn svip á miðbæ Reykjavíkur og eru beztu dæmin um byggingarstíl í Reykjavík á síðustu öld ....

.... Ég teldi það Reykjavíkurborg til mikils sóma, ef takast mætti að vernda þessar menningarminjar til komandi tíma. ....

.... Ævinlega hefur verið talað um varðveizlu gamla Stjórnarráðshússins og Menntaskólans, jafnvel þótt þau hús hafi ekki verið friðuð formlega. Má því segja,

að öll þessi gömlu hús myndi eina heild, en hætt er við, að bæði Menntaskólinn og Stjórnarráðshúsið gamla setji mjög ofan, ef þarna kæmi stórt hús á milli, enda virðist á myndum, sem birzt hafa af líkani hins væntanlega húss, að ekkert muni gert til að fella það að umhverfi sínu. ....“

Að lokum skal vitnað í bréf Arkitektafélags Íslands, dags. 7. ágúst 1972, til borgarráðs Rvíkur, þar sem segir m. a.: „Það verður að teljast hæpið í meira lagi að láta rífa niður hús, sem hafa ótvírætt menningarsögulegt gildi, til að rýma fyrir húsbýggingu, sem enginn veit, hvernig falla muni að umhverfinu. Þeir, sem að slíku standa, taka á sig mikla ábyrgð gagnvart komandi kynslóðum, því að það, sem nú yrði tortímt, fengist aldrei endurheimt.“

Hvað stjórnarráðshúsið sjálft snertir, skal aðeins vitnað til ályktunar borgarráðs Reykjavíkur frá 22. ágúst s. l., þar sem segir m. a.:

„Sumir draga í efa, að unnt sé að teikna á þessari lóð byggingu, sem geti fallið vel inn í þetta umhverfi án þess að rjúfa heildarmyndina.“

Þær hugmyndir, sem settar hafa verið fram af stjórnvöldum um stærð og útlit hússins, hafa ekki uppfyllt þau skilyrði, sem skipulagsyfirvöld gera um lága og tiltölulega litla byggingu.

Af því, sem að framan er sagt, má ljóst vera, að með því að rífa eða fjarlægja svonefnda Bernhöftstorfuna sé menningarverðmætum spillt, og enn fremur, að allt bendir til, að skipulag og aðstæður leyfi ekki byggingu á þessum stað af þeirri stærðargráðu, sem stjórnarráðshús þarf að vera.

Með þessu er ekki verið að draga úr nauðsyn þess, að nýtt stjórnarráðshús skuli reist og það hið fyrsta, en skoðun flutningsmanna er, að stjórnvöld eigi að virða þessi framkomnu sjónarmið og taka til athugunar, hvort ekki sé unnt að leysa húsnaðismál stjórnarráðsins með öðrum hætti.